

HOE NEEM IK
OP EEN GOEDE
MANIER EEN
TOETS AF?

Doorheen deze handleiding geven we regelmatig tips over hoe u een toets op een goede manier kan afnemen.

Voor de duidelijkheid zetten we hier de belangrijkste nog eens op een rijtje.

Tip 1: Zorg voor een introductiegesprek

Om verschillen tussen cursisten op het vlak van culturele en schoolse achtergrond, kennis van de wereld, vertrouwdheid met toetsen en met het gehanteerde toetsformaat weg te werken, is het belangrijk het inlevingsvermogen van de cursisten te stimuleren met een kort voorgesprek. In dergelijk gesprek kan u ook concepten verduidelijken die voor de cursisten nog onbekend zijn, maar die ze moeten kennen om de toets op te lossen.

Bovendien verhoogt u met een voorgesprek de motivatie van de cursisten om de toets zo goed mogelijk te maken.

Op die manier voorkomt u dat cursisten bevoor- of benadeeld zijn om goed te scoren op de toets.

Tip 2: Zorg voor een voorbeelditem of opwarmertje

Om na te gaan of de cursisten de procedure en de instructies van de toets begrepen hebben, is het goed eerst samen met hen een voorbeelditem te maken. Op die manier vermijdt u dat cursisten slecht op een toets scoren omdat ze de instructies niet goed begrepen hebben.

Bij productieve vaardigheden raden we aan de cursist als opwarmertje kort iets te laten zeggen of schrijven. De bedoeling hiervan is de cursist op zijn gemak te stellen zodat hij op een rustige manier de toets kan maken. Dit item wordt niet gescoord.

Tip 3: Neem de toets af in een lokaal waar het rustig is

Om de cursisten niet te storen tijdens het maken van de toets is het belangrijk dat ze in een lokaal kunnen werken waar het rustig is.

Tip 4: Geef alle cursisten dezelfde instructies

Het is van groot belang dat u bij alle cursisten hetzelfde zegt, niet meer of niet minder. Zo krijgt elke cursist dezelfde hoeveelheid informatie en begint niemand bevoor- of benadeeld aan de toets.

Tip 5: Herhaal de instructie indien er cursisten zijn die de opdracht niet begrepen hebben

Als er cursisten zijn die na het uitleggen van de opdracht, niet weten wat van hen verwacht wordt, is het goed de instructies nogmaals te herhalen. Het is wel belangrijk dat dit opnieuw klassikaal gebeurt, zodat alle cursisten met dezelfde hoeveelheid informatie aan de toets kunnen beginnen.

Tip 6: Probeer de cursisten niet te helpen bij het maken van de toets

Vaak gebeurt het dat cursisten, terwijl u surveilleert, u om hulp vragen bij het maken van de toets. Het is belangrijk dat u dat niet doet. De score van de cursist zou immers geen realistisch beeld geven van de taalvaardigheid van de cursist.

**Hoe beoordeel en
interpreteer ik
de resultaten
van een toets?**

In deze rubriek geven we tips bij het beoordelen en interpreteren van de resultaten van een toets. We geven telkens één of meerdere voorbeelden ter verduidelijking.

Tip 1: Test uw beoordelingsmodel of -sleutel uit in de praktijk

Zoals we ook in het stappenplan al hebben aangegeven (zie p. 51 tot 64 in deze handleiding) is het belangrijk voor elke toets een goede scoresleutel of scorewijzer te ontwikkelen. Hiermee bedoelen we dat voordat een toets wordt afgenomen bij elke vraag en opdracht heel duidelijk en ondubbelzinnig wordt vastgelegd wat als een goed antwoord aanzien wordt, hoeveel punten dat oplevert en wat als fout antwoord wordt beschouwd. Op die manier is het gemakkelijker om objectief en consequent scores toe te kennen aan de prestaties van de cursisten.

Omdat het echter niet zo gemakkelijk is vooraf in te schatten welke antwoorden de cursisten zullen geven, is het goed uw toets bij een aantal cursisten uit te testen, niet met de bedoeling hun taalvaardigheid op zich te toetsen, maar wel om uw beoordelingsmodel en de adequaatheid ervan na te gaan. Op die manier kan u uw beoordelingsmodel of -sleutel bijsturen en optimaliseren zonder dat dit directe consequenties voor de cursisten heeft.

We geven een voorbeeld.

Voor een schrijftoets moeten de cursisten een sollicitatieformulier invullen. Ze solliciteren voor een job als verkoper in een kledingszaak. Ze moeten onder andere een beschrijving geven van zichzelf. Stel u voor dat uw beoordelingsmodel er als volgt uit ziet:

De cursist schrijft iets over een eerste uiterlijk kenmerk	1
De cursist schrijft iets over een tweede uiterlijk kenmerk	1
De cursist schrijft iets over een derde uiterlijk kenmerk	1

Een cursist schrijft het volgende:

1. mij kleur haar is zovw
2. mij ogen kleur zoowv
3. ik ben 1.4 meter

Bij het bekijken van het antwoord van deze cursist wordt duidelijk dat het beoordelingsmodel te algemeen geformuleerd is om consequent te kunnen beoordelen. Om deze cursist punten te geven, moet u constant afwegen wat u wel en niet zal goedkeuren. Wat doet u in dit geval bijvoorbeeld met spellingsfouten? Of met woorden die onduidelijk zijn zoals 'zovw'? Ook al kan u zelf wel vermoeden dat de cursist 'zwart' bedoeld, toch is het belangrijk af te wegen of dergelijk antwoord door de beugel kan of niet. Door vooraf goed af te bakenen wat wel en wat niet als goed antwoord aanvaard wordt, kan u de prestaties van alle cursisten op dezelfde manier beoordelen.

Het kan bovendien ook helpen om in het beoordelingsmodel per vraag of opdracht een voorbeeld op te nemen van een goed en een fout antwoord.

Een aangepaste versie van het beoordelingsmodel kan er dan als volgt uitzien:

Inhoud	
1. de cursist schrijft iets over een eerste uiterlijk kenmerk	1
2. de cursist schrijft iets over een tweede uiterlijk kenmerk	1
3. de cursist schrijft iets over een derde uiterlijk kenmerk	1
Vorm	
De cursist schrijft weinig tot geen fouten. Hij maakt gebruik van zinnen: minimum een persoonsvorm en een onderwerp. De boodschap is te allen tijde en voor iedereen duidelijk	1
of	
De cursist schrijft regelmatig fouten, maar de boodschap blijft nog altijd duidelijk. Hij maakt gebruik van zinnen	0,5
of	
De cursist schrijft enkel losse woorden en/of doordat de cursist zoveel fouten schrijft is het niet meer duidelijk wat hij bedoelt.	0
Totaal	4

Op basis van dit beoordelingsmodel krijgt de cursist de volgende score

- inhoud: 3: het is duidelijk over welke aspecten van zijn uiterlijk de cursist schrijft
- vorm: 0,5: de cursist schrijft redelijk veel fouten, we weten wel nog wat hij bedoelt en hij gebruikt zinnen.

Tip 2: Probeer uw voorkennis m.b.t. het niveau van taalvaardigheid van de cursist in uw beoordeling niet mee te laten spelen

Bij het beoordelen van prestaties spelen vaak, bewust of onbewust, ook subjectieve factoren een rol. Het beeld dat een docent van de taalvaardigheid van een cursist heeft, kan de beoordeling van zijn prestatie kleuren. Op die manier bestaat de kans dat een cursist over- of ondergewaardeerd wordt voor zijn prestatie.

Een voorbeeld

In een spreektoets moet een cursist vertellen over wat hij in zijn vrije tijd doet. Tijdens zijn betoog gebruikt hij slechts sporadisch een werkwoord. U, als docent, weet dat deze cursist het heel moeilijk heeft met vervoegingen en dat hij uit angst om fouten te maken, het werkwoord vaak gewoon weglaat. U bent er gewoon aan geraakt dat de cursist vaak geen werkwoord gebruikt en u bent in staat te begrijpen wat hij bedoelt.

In dit geval bestaat het gevaar dat u deze cursist minder streng beoordeelt op vorm: omdat u weet dat de cursist het moeilijk heeft met het vervoegen van de werkwoorden, bent u sneller tevreden dan bij andere cursisten. Bewust of onbewust legt u de lat voor deze cursist lager dan voor andere cursisten.

Om objectiever te oordelen over de prestaties van uw cursisten, kan het goed zijn samen met een andere docent de toets af te nemen en te beoordelen. Op die manier wordt de invloed van uw voorkennis zichtbaar gemaakt en weggewerkt.

Tip 3: Stel een scoretabel op die overeenstemt met het doel van het toetsen

Om de resultaten van een toets goed te interpreteren, kan het nuttig zijn de scores in een scoretabel op te nemen. De vorm waarin deze scoretabel gegoten wordt, hangt af van de doelstelling van de toets.

Indien u bijvoorbeeld de evolutie van de spreekvaardigheid van uw cursisten wil kennen, is het aangewezen per cursist een scoretabel op te stellen waarin de scores van alle spreektoetsen kunnen genoteerd worden. Schematisch kan zo'n scoretabel er als volgt uitzien:

SPREEKVAARDIGHEID

Naam: Klas:	Inhoud: Item 1	Inhoud Item 2	Inhoud: Item 3	Vorm	Spreekdurf	Totaal
Toets 1						
Toets 2						
Toets 3						

Als u eerder wil nagaan of uw cursisten een bepaalde eindterm verworven hebben om op basis daarvan te weten wat in uw onderwijs nog aan bod moet komen, kan u beter kiezen voor één scoretabel waarin de prestaties van alle cursisten worden opgenomen. Dergelijke scoretabel kan er bijvoorbeeld als volgt uitzien:

Toets spreken: maak een afspraak bij de tandarts				
Naam cursist	Inhoud Item 1	Inhoud Item 2	Vorm	Spreekdurf
TOTAAL				

Tip 4: Gebruik de scores van de cursisten om uw onderwijs te evalueren en te optimaliseren

De resultaten van cursisten op een toets vertellen niet alleen iets over de (taal)vaardigheden van de cursisten zelf maar ook over het onderwijs dat ze genoten hebben.

Het gegeven dat al uw cursisten telkens weer opnieuw slecht scoren op leestoetsen kan op twee manieren geïnterpreteerd worden: ofwel gaat u er vanuit dat al uw cursisten slecht zijn in lezen. Ofwel kijkt u verder en stelt u zich ook de vraag of u binnen uw onderwijspraktijk voldoende tijd en ruimte besteed hebt aan het vergroten van de leesvaardigheid van uw cursisten.

Wat de reden van de slechte scores ook is, toetsresultaten kunnen een halte toeroepen aan de dagdagelijkse klaspraktijk, deze in vraag stellen en waar nodig bijsturen. Toetsen hebben met andere woorden niet alleen impact op de lerende, maar op alle personen die in het toetsproces betrokken zijn, de docent en zijn onderwijsstijl inbegrepen.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Adriaens, L. (2001), Over eindtermen en specifieke eindtermen in Vlaanderen; Geschreven t.b.v. het Taalunieseminar 'Eindtermen en Toetsing', november 2001, Antwerpen. In: Dossier NT2 voor volwassenen in Nederland en Vlaanderen. Den Haag: Nederlandse Taalunie http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/dossier_nt2/

Blancquaert, A. (2001), Toetsing van eindtermen en specifieke eindtermen in Vlaanderen; Geschreven t.b.v. het Taalunieseminar 'Eindtermen en Toetsing', november 2001, Antwerpen. In: Dossier NT2 voor volwassenen in Nederland en Vlaanderen. Den Haag: Nederlandse Taalunie http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/dossier_nt2/

Bogaerts, L. & A. Kerkhoff (2001), Toetsing en eindtermen (inleiding); Geschreven t.b.v. het Taalunieseminar 'Eindtermen en Toetsing', november 2001, Antwerpen. In: Dossier NT2 voor volwassenen in Nederland en Vlaanderen. Den Haag: Nederlandse Taalunie http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/dossier_nt2/

Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (2004), Stappenplan toetsing. Beschikbaar op <http://www.cnavt.org>, klikken op toetsenbank.

Cucchiari, C. & K. Jaspaert (1996). Tien voor taal? Toetsen van taalvaardigheid. In: VON-werkgroep NT2 (red.), Taakgericht onderwijs: een onmogelijke taak? in de reeks Taalcahiers. Deurne: Uitgeverij Plantyn, pp 195-226.

Depauw, V. en P. Vangeneugden (2000), Taakgericht toetsen? Taalvaardigheid meten via zinvolle taken. In: VON-werkgroep NT2 (red.) Taalvaardigheidsonderwijs, pp 51-61.

Dienst Voor Onderwijsontwikkeling (2001), Volwassenenonderwijs. Opleidingsprofielen Moderne Talen. Voorbeeldmateriaal bij de Specifieke Eindtermen. <http://www.onderwijsvlaanderen.be/dvo>

Raad van Europa (2001), Common European Framework of Reference for Languages. Learning, Teaching, Assessment. Cambridge: Cambridge University Press, 260 p. http://www.coe.int/T/E/Cultural_Cooperation/education/Languages/Language_Policy/

Shohamy, E., (2001), The Power of Tests. A Critical Perspective on the Uses of Language Tests. Language in Social Life Series. UK: Longman, 208 p.

Van Avermaet, P. (2001), Toetsingsinstrumenten (en toetspraktijk) m.b.t. taal in Vlaanderen; Geschreven t.b.v. het Taalunieseminar 'Eindtermen en Toetsing', november 2001, Antwerpen. In: Dossier NT2 voor volwassenen in Nederland en Vlaanderen. Den Haag: Nederlandse Taalunie (http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/dossier_nt2/)

Van Avermaet, P. (2003). Ethiek in (taal)toetsing? In: Koole, T., J. Nortier & B. Tahitu (Red.), Artikelen van de vierde sociolinguïstische conferentie. Delft: Eburon, pp 455-467.

Van Petegem, P. & J. Vanhoof (2002), Een alternatieve kijk op evaluatie. Mechelen: Wolters Plantyn, 134 p.

Van Petegem, P. & J. Vanhoof (2002), Evaluatie op de testbank: een handboek voor het ontwikkelen van alternatieve evaluatievormen. Mechelen: Wolters Plantyn, 334 p.